

In the name of Allah, the compassionate, the merciful
به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه:

حاتمی، طهماسب، ۱۳۴۵ / Hatami, Tahmasb

عنوان قراردادی:

نهج البلاغه، فارسی - عربی؛ برگزیده

عنوان و نام پدیدآور:

معارفی از نهج البلاغه (مباحث اعتقادی)، طهماسب حاتمی

مشخصات نشر:

قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۴۲ق. = ۱۳۹۹

مرجع تولید:

مؤسسه الحکمه

مشخصات ظاهری:

۱۸۴ ص

شابک:

۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۷۶۸-۴

وضعیت فهرست‌نویسی:

فیبا

یادداشت:

چاپ دوم: ۱۴۰۱.

یادداشت:

کتابنامه، ص ۱۸۱ - ۱۸۳؛ همچنین به صورت زیرنویس

موضوع:

علی بن ابی‌طالب ﷺ، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق، نهج البلاغه - بررسی و شناخت

موضوع:

Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Surveys

موضوع:

علی بن ابی‌طالب ﷺ، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق، نهج البلاغه - راهنمای آموزشی

موضوع:

Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Study and teaching

شناسه افزوده:

علی بن ابی‌طالب ﷺ، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق، نهج البلاغه - برگزیده

شناسه افزوده:

Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah. Selections

شناسه افزوده:

جامعة المصطفی ﷺ العالمية، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

شناسه افزوده:

Almustafa International Translation and Publication center

رده‌بندی کنگره:

BP ۳۸/۰۵

رده‌بندی دیویی:

۲۹۷/۹۵۱۵

شماره کتاب‌شناسی ملی:

۷۳۸۸۶۲۰

وضعیت رکورد:

فیبا

BA0525

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

معارفی از نهج البلاغه (مباحث اعتقادی)

مؤلف: طهماسب حاتمی

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸ تلفن: ۳۷۸۳۶۱۳۴ ۲۵ ۹۸+

تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۳۷۸۳۹۳۰۵ ۲۵ ۹۸+

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ ۲۵ ۹۸+

📧 pub_almustafa

🌐 pub-almustafa.ir

✉ miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

● ناظر چاپ: ایوب جمالی

● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

معارفی از نهج البلاغه (مباحث اعتقادی)

طهماسب حاتمی

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه جانبه کشورها بسیار چالش برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی و پژوهشی، درگرو نظام منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون آموزشی و پژوهشی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

سخنی با خواننده

پیروزی انقلاب اسلامی و شکل‌گیری نظام جمهوری اسلامی، نویدبخش حضور فعال دین در عرصه‌های سیاسی اجتماعی بوده است. این ایده در سطح ملی، ترسیم‌کننده هویت دینی-ملی و حیات سیاسی اجتماعی ایرانیان و در سطح فراملی، تبیین‌کننده ضرورت بازسازی تمدن اسلامی و اعاده هویت و عزت به مسلمانان در دوران معاصر بود. ترسیم ضرورت بازسازی تمدن اسلامی و نیز تلاش برای اعاده هویت مسلمانی؛ پرسش‌ها و چالش‌های معرفتی و عملی جدیدی فراروی مسلمانان قرار داد و نظام جدیدالتأسیس حکومت دینی در ایران را بر آن داشت تا از طریق نهادهای همچون المصطفی ﷺ به بررسی این پرسش‌ها و چالش‌ها همت گمارد و از نزدیک با علاقه‌مندان انقلاب اسلامی به گفت‌وگو بپردازد. بدون تردید مؤسسه الحکمه با برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت در جایگاه یکی از مهم‌ترین بازوان المصطفی ﷺ در تحقق این رسالت گام‌های مهم و تأثیرگذاری برداشته و فراگیران بسیاری را تحت آموزش‌های خود قرار داده است. این آموزش‌ها که تاکنون به صورت کلاس‌های درسی برگزار می‌گردید و معمولاً فاقد متنی در این باره بود، نیازمند توانمندسازی از طریق تهیه متون آموزشی به زبان‌های مختلف بود که طی چند سال اخیر به عنوان بخشی از وظایف آموزشی این مؤسسه مورد توجه قرار گرفته است. ناگفته پیداست که متن آموزشی در این مؤسسه با آنچه در فضای علمی حوزه‌های علمیه و نیز محافل دانشگاهی متداول است تفاوت‌های بسیاری دارد. در واقع این متون ضمن لزوم رعایت استانداردهای

آموزشی می‌بایست به صورت مختصر به نگارش در آیند تا کوتاه بودن آموزش‌های این مؤسسه را پوشش دهند. علاوه بر این، از آنجاکه مخاطبان این مؤسسه، مسلمانان اعم از شیعه و سنی و نیز سایر معتقدان به ادیان الهی و غیرالهی و حتی بی‌دینان هستند، ضروری بود تا نگرش حاکم بر این متون، تقریبی و همدلی میان ما و آنان باشد تا راهی به سوی گفت‌وگو و نیز معرفی معارف اهل بیت علیهم‌السلام گشوده شود و رسالت کنونی ما را در تحقق اهداف بلند انقلاب شکوهمند اسلامی به فرجام برساند. اما نکته مهمی که در اینجا باید بدان اشاره کرد، آن است که هدف اصلی این مؤسسه از تهیه و نگارش این متون، نه صرفاً تألیف، بلکه بهره‌مندی بهینه از متون موجود است که به صورت تلخیص، گردآوری و ترجمه تقدیم فراگیران می‌شود. بی‌تردید، اجرای این رسالت و غنای علمی آن، مدیون تلاش‌های ارزنده اساتید و اعضای محترم گروه‌های علمی این مؤسسه است که بایسته است از یکایک آن‌ها تقدیری شایسته به عمل آید. این مؤسسه در راستای حیات و بالندگی معارف اهل بیت علیهم‌السلام آثار خود را در اختیار فراگیران و علاقه‌مندان قرار می‌دهد و پیشاپیش از انتقادات و پیشنهادات علمی همه اساتید، صاحب‌نظران و پژوهشگران محترم استقبال می‌کند. امید است این فعالیت‌های علمی و آموزشی مایه رشد و بالندگی فرهنگ دینی، خاصه معارف بلند اهل بیت علیهم‌السلام در سطح جهان شود.

فهرست

۱۷	مقدمه
۱۹	درس اول: آشنایی با نهج البلاغه
۱۹	درآمد
۲۰	نهج البلاغه ، کتاب زندگی
۲۰	تألیف و اسناد نهج البلاغه
۲۱	مؤلف نهج البلاغه
۲۲	ساختار نهج البلاغه
۲۳	عظمت نهج البلاغه
۲۴	جاذبه های نهج البلاغه
۲۴	علل جذابیت نهج البلاغه
۲۵	اقسام معارف نهج البلاغه
۲۵	۱. معارف عمومی
۲۶	۲. معارف تخصصی نهج البلاغه
۲۶	۳. معارف فوق تخصصی نهج البلاغه
۲۷	موضوعات نهج البلاغه
۲۸	نهج البلاغه از نظر نهج البلاغه شناسان
۲۸	۱. امام خمینی <small>علیه السلام</small>
۲۸	۲. رهبر معظم انقلاب <small>علیه السلام</small>
۲۹	۳. شهید مرتضی مطهری <small>علیه السلام</small>

۳۰. ابن ابی الحدید معتزلی _____
۳۰. جرج جورداق (دانشمند مسیحی) _____
۳۳. درس دوم: انسان‌شناسی (۱) _____
۳۳. درآمد _____
۳۴. مفهوم‌شناسی انسان _____
۳۵. ماهیت و حقیقت انسان _____
۳۶. آثار انسان‌شناسی _____
۳۶. الف) اثر معرفتی _____
۳۷. ب) اثر عملی انسان‌شناسی _____
۳۸. ۱. صیانت از پستی شهوت _____
۳۸. ۲. صیانت از هلاکت _____
۳۸. ۳. خرید بهشت _____
۳۹. ۴. شناخت مقام و مرتبت _____
۳۹. ابعاد مختلف روح انسان _____
۳۹. الف) بُعد عقلی انسان _____
۴۱. ب) بُعد قلبی انسان _____
۴۳. ج) بُعد عملی انسان _____
۴۷. درس سوم: انسان‌شناسی (۲) _____
۴۷. درآمد _____
۴۸. آفرینش انسان _____
۴۸. مراحل خلقت و زندگی انسان _____
۴۹. سجده فرشتگان بر آدم و سرکشی و تمرد ابلیس _____
۵۰. اسکان آدم عَلَيْهِ السَّلَام در بهشت _____
۵۱. بهشت آدم کدام بهشت بود؟ _____
۵۱. ارسال انبیا _____

۵۲	بعثت حضرت محمد ﷺ
۵۳	مردم و ضرورت حکومت
۵۳	شناخت مردم از جهات دیگر
۵۴	مردم و توشه آخرت
۵۵	انسان و هواپرستی
۵۶	انسان و تقوا
۵۷	انسان و رستاخیز
۶۱	درس چهارم: اسلام در نهج البلاغه
۶۱	درآمد
۶۱	مفهوم شناسی دین
۶۲	۱. اساس دین
۶۲	۲. عوامل استحکام دین
۶۳	۳. فایده دین
۶۳	مفهوم اسلام
۶۴	اسلام در نهج البلاغه
۶۴	۱. اسلام راستین
۶۴	الف) هدف اسلام
۶۶	ب) فضیلت اسلام
۶۸	ج) ویژگی های اسلام
۷۱	د) رهاورد اسلام
۷۲	۲. اسلام دروغین
۷۵	درس پنجم: خداشناسی (۱)
۷۵	درآمد
۷۶	روش های خداشناسی
۸۰	خداشناسی در عینیت زندگی

۸۷	درس ششم: خداشناسی (۲)
۸۷	درآمد
۸۹	اقسام توحید
۸۹	معنای توحید
۸۹	۱. توحید ذاتی
۹۰	۲. توحید صفاتی
۹۱	۳. توحید افعالی
۹۲	۴. توحید عبادی
۹۳	دلایل یکتاپرستی در نهج البلاغه
۹۳	۱. فطرت
۹۳	۲. استدلال‌های عقلی
۹۴	۳. اندیشه در نشانه‌های تدبیر
۹۶	۴. شکستن تصمیم‌ها
۹۶	۵. فقدان نشانه‌های شریک
۹۹	درس هفتم: ایمان در نهج البلاغه
۹۹	درآمد
۹۹	مفهوم ایمان
۱۰۰	بخش اول: ایمان در نهج البلاغه
۱۰۰	۱. حقیقت ایمان
۱۰۰	۲. پایه‌های ایمان
۱۰۲	۳. اقسام ایمان
۱۰۳	۴. رهاورد ایمان
۱۰۳	۵. ارتباط ایمان، قلب و زبان
۱۰۴	بخش دوم: مؤمنین در نهج البلاغه
۱۰۴	۱. بهترین مؤمنان

۲. مؤمن در آخرالزمان ۱۰۴
۳. بدگمانی مؤمن به نفس خویش ۱۰۵
۴. اهمیت گمان مؤمن ۱۰۶
۵. سیمای مؤمنین ۱۰۶
۶. زبان مؤمن و منافق ۱۰۷
۷. برخی ویژگی‌های مؤمن ۱۰۷
۸. نسبت حکمت به مؤمن ۱۰۸
۹. پیشوای مؤمنان ۱۰۸
۱۰. معیار مؤمن و منافق ۱۰۹
- درس هشتم: پیامبر ﷺ در نهج البلاغه (۱) ۱۱۱
- درآمد ۱۱۱
- وضعیت قبل از بعثت ۱۱۲
۱. خاموشی مطلق دین ۱۱۲
۲. جنگ و خونریزی ۱۱۳
۳. گسیختگی رشته دین ۱۱۳
۴. بی‌خبری از کتاب و وحی و نبوت ۱۱۳
- جایگاه معنوی پیامبر ﷺ ۱۱۴
- تربیت پیامبر ﷺ ۱۱۵
۱. نجیب‌ترین انسان ۱۱۵
۲. از شجره انبیا ۱۱۵
۳. امین وحی ۱۱۶
۴. سرور مخلوقات ۱۱۶
۵. برتری پیامبر ﷺ ۱۱۶
۶. چراغی درخشان ۱۱۷
- اهداف بعثت پیامبر ﷺ ۱۱۷

- ۱۱۷ _____ ۱. خاتمیت مقام نبوت
- ۱۱۸ _____ ۲. اتمام حجت
- ۱۱۸ _____ ۳. آشکارساختن احکام مجهول
- ۱۱۹ _____ ۴. انذار عالمیان
- ۱۱۹ _____ ۵. بازکردن راه‌های بسته
- ۱۱۹ _____ ۶. رفع اختلافات
- ۱۲۰ _____ ۷. دعوت به حکمت و موعظه
- ۱۲۰ _____ ۸. دفن شدن کینه‌ها
- ۱۲۰ _____ ۹. اظهار امر و فرمان خدا
- ۱۲۱ _____ ۱۰. جهاد در راه حق
- ۱۲۳ _____ درس نهم: پیامبر ﷺ در نهج البلاغه (۲)
- ۱۲۳ _____ درآمد
- ۱۲۳ _____ اهداف بعثت
- ۱۲۳ _____ ۱. خارج کردن مردم از اطاعت شیطان
- ۱۲۴ _____ ۲. پر کردن رخنه‌ها
- ۱۲۴ _____ ۳. حجت خدا بر مردم
- ۱۲۴ _____ ۴. آوردن کتاب
- ۱۲۵ _____ ۵. نشانی از آخر الزمان
- ۱۲۶ _____ ۶. بهار اهل زمان
- ۱۲۶ _____ ۷. رهاورد بعثت
- ۱۲۷ _____ سبک زندگی پیامبر ﷺ
- ۱۲۷ _____ ۱. برترین سبک زندگی
- ۱۲۷ _____ ۲. برخورد با دنیا
- ۱۲۸ _____ ۳. انجام وظایف
- ۱۲۸ _____ ۴. دوری از دنیا

- ۱۲۸ _____ ۵. توجه به زشتی های دنیا
- ۱۲۹ _____ ۶. اسوه در شئون زندگی
- ۱۲۹ _____ ۷. امتناع از داشتن دنیا
- ۱۳۰ _____ ۸. غذا خوردن پیامبر ﷺ
- ۱۳۳ _____ درس دهم: علی علیه السلام در نهج البلاغه
- ۱۳۳ _____ درآمد
- ۱۳۴ _____ علی علیه السلام در نهج البلاغه
- ۱۳۴ _____ ۱. یقین علی علیه السلام به پروردگار و شبهه نداشتن در حقانیت دین خود
- ۱۳۴ _____ ۲. علاقه علی علیه السلام نسبت به پیامبر ﷺ
- ۱۳۵ _____ ۳. پیشگامی حضرت در اسلام
- ۱۳۶ _____ ۴. جایگاه معنوی علی علیه السلام
- ۱۳۷ _____ ۵. عشق علی علیه السلام به شهادت
- ۱۳۷ _____ ۶. شجاعت علی علیه السلام
- ۱۳۸ _____ ۷. علم علی علیه السلام
- ۱۳۹ _____ ۸. راه علی علیه السلام
- ۱۴۰ _____ ۹. سزاواری حضرت به حکومت
- ۱۴۱ _____ ۱۰. عدالت طلبی علی علیه السلام
- ۱۴۲ _____ ۱۱. مظلوم بودن علی علیه السلام
- ۱۴۳ _____ ۱۲. سبک زندگی علی علیه السلام
- ۱۴۵ _____ درس یازدهم: اهل بیت پیامبر ﷺ در نهج البلاغه (۱)
- ۱۴۵ _____ درآمد
- ۱۴۶ _____ جایگاه معنوی اهل بیت علیهم السلام در نهج البلاغه
- ۱۴۶ _____ ۱. مفهوم شناسی اهل بیت علیهم السلام
- ۱۴۷ _____ ۲. درخت نبوت و جایگاه رسالت
- ۱۴۷ _____ ۳. جایگاه راز حق

۴. قابل مقایسه نبودن ۱۴۷
۵. پایه‌های دین ۱۴۸
۶. منجی دیگران ۱۴۸
۷. تدبیرکننده امور مردم ۱۴۸
۸. دروازه‌های علم و رسالت ۱۴۹
۹. دروازه‌های حکمت ۱۴۹
۱۰. گنجینه‌های خداوند ۱۴۹
۱۱. شناخت اهل بیت علیهم‌السلام ۱۵۰
۱۲. امیران کلام ۱۵۰
- ویژگی‌های اهل بیت علیهم‌السلام ۱۵۰
- درس دوازدهم: اهل بیت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در نهج البلاغه (۲) ۱۵۵
- درآمد ۱۵۵
- جایگاه حقوقی اهل بیت علیهم‌السلام در جامعه ۱۵۶
۱. اهل بیت علیهم‌السلام جانشینان پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم ۱۵۶
۲. نیاز هر مأموم به امام ۱۵۶
۳. خالی نبودن زمین از حجت خدا ۱۵۶
۴. فضیلت نبوت در دستان اهل بیت علیهم‌السلام ۱۵۷
۵. لزوم پیروی از حجت خدا ۱۵۷
۶. ضرورت ملازم بودن با اهل بیت علیهم‌السلام ۱۵۷
- حضرت زهرا علیها‌السلام در نهج البلاغه ۱۵۸
۱. تکریم حضرت زهرا علیها‌السلام ۱۵۸
۲. علاقه علی علیه‌السلام به زهرا علیها‌السلام ۱۵۹
- امام حسن و امام حسین علیهم‌السلام در نهج البلاغه ۱۶۰
- امام حسن و حسین علیهم‌السلام فرزندان پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم ۱۶۰
- حضرت مهدی عجل‌الله‌تعالی‌وآله‌وسلم در نهج البلاغه ۱۶۰

۱. دیر نبودن ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف ۱۶۰
۲. مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف جانشینی از جانشینان انبیا ۱۶۱
۳. تسلیم کلید گنج‌های زمین به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف ۱۶۲
۴. برآورده شدن آرزوها در زمان ظهور ۱۶۲
۵. بازگشت دنیا به اهل بیت علیهم السلام ۱۶۳
۶. مستقر شدن پیشوا در جایگاه خود ۱۶۳
۷. پایان شب سیاه ۱۶۳
۸. محبت اهل بیت علیهم السلام و فقر ۱۶۴
- شرح واژگان ۱۶۷
- درس دوم ۱۶۷
- درس سوم ۱۶۷
- درس چهارم ۱۶۹
- درس پنجم ۱۷۰
- درس ششم ۱۷۱
- درس هفتم ۱۷۲
- درس هشتم ۱۷۲
- درس نهم ۱۷۴
- درس دهم ۱۷۵
- درس یازدهم ۱۷۷
- درس دوازدهم ۱۷۸
- کتابنامه ۱۸۱

مقدمه

در کتاب *نهج البلاغه* که انسان را به دنیایی از حقایق می‌رساند، تنها با بخش کوچکی از گفتار حضرت علی علیه السلام روبه‌رو هستیم. این کتاب از دل رنج‌دیده علی علیه السلام جاری شده و به واسطه دانشمند معظم، سید رضی رحمته الله علیه، به نگارش درآمده است و اندیشمندان نیز از گذشته تا به حال به آن توجه خاص داشته و آن را در مراکز آموزشی تدریس می‌کرده‌اند.

از آنجاکه انسان‌ها خود را نیازمند آشنایی و آگاهی از راه و معرفت می‌دانند، به *نهج البلاغه* رجوع می‌کنند و در خلال این کتاب به همه مسائل فرهنگی، اجتماعی و سیاسی خود پاسخ می‌دهند. امروزه *نهج البلاغه* در میان دانش‌گاہیان، استادان و دانش‌جویان از منزلت بالایی برخوردار است و دانش‌جویان این سرچشمه نور را مشتاقانه مطالعه می‌کنند. برخی شباهت‌های غیر واقعی هم که درباره *نهج البلاغه* بیان می‌شود، خود حاکی از جایگاه علمی و مردمی بالای آن در نزد مردم است. حاکمان نیز به دلیل وجود روحیه حماسی و جهادی در این کتاب، به هجوم علیه آن پرداخته و همواره از گسترش معارف آن جلوگیری کرده‌اند تا این معارف والا در دسترس مردم قرار نگیرد. متأسفانه این روند همچنان ادامه دارد. بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی رحمته الله علیه، در وصیت‌نامه خود می‌نویسد: «ما مفتخریم که کتاب *نهج البلاغه* که بعد از قرآن، دستور زندگی مادی و معنوی و بالاترین کتاب رهایی‌بخش بشر است و دستورات معنوی و حکومتی آن بالاترین راه نجات است، از

امام معصوم ماست»^۱. جانشین امام خمینی، رهبر معظم انقلاب، امام خامنه‌ای نیز درباره عظمت نهج البلاغه می‌فرماید: «هرکسی نهج البلاغه را نمی‌خواند، از قرآن خبری ندارد. باید همت زیاد گماشته شود تا جامعه اسلامی که جامعه‌ای علوی است، هرچه بیشتر با معارف انسان‌ساز این کتاب آشنا شود»^۲.

کتاب حاضر که در سننامه معارفی از نهج البلاغه (مباحث اعتقادی) نامیده می‌شود برای دوره‌های کوتاه‌مدتی که مؤسسه حکمت برای فراگیران دیگر کشورها برگزار می‌کند، تهیه و در قالب دوازده درس و هشت موضوع (آشنایی بانهج البلاغه، انسان‌شناسی در نهج البلاغه، اسلام‌شناسی در نهج البلاغه، خداشناسی در نهج البلاغه، ایمان در نهج البلاغه، پیامبر ﷺ در نهج البلاغه، علی علیه السلام در نهج البلاغه و اهل بیت علیهم السلام در نهج البلاغه) تدوین شده است.

طهماسب حاتمی

بهمن سال ۱۳۹۶

۱. صحیفه امام خمینی، ج ۲۱، ص ۳۹۶.

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7868>